

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету з питань енергетики та житлово-комунальних послуг

20 листопада 2024 року

Веде засідання голова Комітету ГЕРУС А.М.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Потрібно швидко переміщуватися в безпечні місця, в укриття. Я це кажу для того, щоб всі, хто нас там бачать по відео, щоб всі почули і всі робили так само. Навіть якщо раптом ми будемо не дуже швидко, а повільно переміщатися, то все одно всі інші мають переміщуватися швидко.

Відповідно у нас сьогодні є заплановано декілька питань на порядок денний. Було розіслано п'ять питань, шосте – "Різне".

Ми ще так само думали, щоб запросити пана Кулебу Олексія з Міністерства розвитку громад та територій та інфраструктури, він сьогодні у відрядженні по різних комунальних енергетичних цих всіх питаннях, в яких зараз дуже багато проблем по регіонах є. Тому його сьогодні не буде, але ми його запросимо на наступний раз, я думаю, для планування, для розуміння. Він пообіцяв, що на наступний комітет до нас прийде.

Відповідно у нас сьогодні інформація і презентація від керівника компанії "Укрнафта" чи "Укрнафта" і група компаній. У вас там і ви в групі компаній і у вас є своя група компаній, наскільки я розумію.

У нас сьогодні є керівники Держенергоефективності та Фонду декарбонізації України. Це важливо, тому що ці фонди розвивають ряд проєктів, якими зможуть скористатися українські споживачі, що промислові, що побутові. І це важливо, щоб допомагати будувати енергоефективність, а іноді енергонезалежність у таких наших споживачів.

Наступний, це Фонд енергоефективності у нас сьогодні теж присутній. Він теж розкаже, які в нього є проєкти і які є проблеми, тому що нам важливо, щоб фонд продовжував працювати і щоб фонд мав ресурси і мав відповідну можливість працювати.

У нас так само сьогодні хочемо з НКРЕКП поговорити щодо...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Хочемо чи ви пропонуєте?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хочемо і я пропоную.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Ви хочете і ви пропонуєте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це не "чи" – це "і". Хочемо і пропоную.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну, хтось хоче, хтось не хоче.

Щодо провадження та вдосконалення правил REMIT. І наступне – щодо рівня оплати з боку ПУП власникам домашніх СЕС та виконання покладання спеціальних обов'язків учасниками ринку. І наступний пункт – це "Різне".

Чи є у нас якісь коментарі щодо порядку денного? Прошу, Кучеренко Олексій Юрійович.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Дякую, пане голову. Дякую.

Я одразу хочу сказати, я утримаюсь при голосуванні за цей порядок денний, тому що він поспіхом, ну, такий зроблений наспіх. Я не вважаю, що він ефективний і що це найголовніші питання, які на сьогодні є. На жаль, вчоргове у нас немає віцепрем'єра Кулеби, міністра, хоч незважаючи на безліч проблем по комуналці, але я нікому не нав'язую свою точку зору. Єдине, у мене два запитання.

Скажіть, будь ласка, до нас ходять керівники підприємств державних зазвичай. Це пан Корецький попросився до нас, чи ви його запросили?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я його запросив.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Ви його як голова вже запросили, да, особисто?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я як голова комітету його запросив.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Особисто. Тобто і зараз ви пропонуєте в порядок денний це включити?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Я, Андрій Михайлович, звертаю вашу увагу, загальне таке зауваження. Ніколи в житті монополія не доводила до ладу, ми зараз бачимо це в країні. І моя порада вам: радитися, у вас є заступники, яких Верховна Рада призначала. Розумієте? Бо коли ви самотужки робите якісь дії, то в результаті страждаємо ми всі, бо наш комітет, на жаль, вкрай неефективно працює і наслідком має сьогоднішня ситуація в енергетиці і в житлово-комунальній сфері. Це моя особиста точка зору.

Тепер друге. Скажіть, будь ласка, в якому режимі ми збираємось заслухати шановного пана Корецького, якщо ви приймете рішення його заслухати?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте варіанти відповідей, в якому режимі.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Ну, я, наскільки розумію, може бути якийсь таємний режим чи нетаємний.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми без трансляції в ютуб.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Без трансляції в ютуб, тобто але у нас немає там грифу ніякого.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, у нас немає грифу ніякого.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Все. Добре. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. У нас якісь таємні речі, чи ми хочемо обговорити...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте почуємо, яку пропозицію висловить керівник. Нам потрібно проголосувати, щоб все було таємно, без стенограми, чи нам потрібно, щоб не було відеотрансляції, наскільки ми там хочемо чутливі, там з географічними точками?

КОРЕЦЬКИЙ С.Ф. Є питання тільки безпеки енергетичних інфраструктурних об'єктів, це єдине, що мене хвилює.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. А можна нам не давати ніякої таємної інформації, власне кажучи, щоб ми в спокійному режимі обговорили проблемні моменти, там, де ми можемо чимось допомогти шановному пану Корецькому як голові компанії, і спали спокійно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви пропонуєте, щоб була трансляція в ютубі?

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Безумовно. А що тут таємного? Ми вчора почули, я розумію, Президент дуже хороші слова теплі сказав в бік групи Нафтогаз.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тут теплі слова...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Ну зрозуміло, це випадково, це випадково так...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тут просто питання в тому, що я знаю, що... Не знаю, це таємно, нетаємно, дехто з депутатів оголошує, які нафтопереробні заводи працюють, дехто утримується від оголошення.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Андрій Михайлович, якщо дехто з депутатів порушує закон, пишіть заяви в СБУ. Зрозуміло вам?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я не знаю як це рахувати, це таємно, нетаємно, ми це можемо говорити чи не можемо говорити.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Пишіть заяви, звертайтеся.

КОРЕЦЬКИЙ С.Ф. Я б просив би тоді цей формат зробити так, як ми і обговорювали, все ж таки в закритому режимі.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. З ким ви обговорювали?

КОРЕЦЬКИЙ С.Ф. З паном головою. На його запрошення я попросив, щоб цей випадок був такий. Але, якщо потрібно робити більш відкритий процес, я з радістю, кажіть, коли. Просто тоді це буде інший формат презентації.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. А, це інший. Тобто ви заздалегідь домовились, що це буде таємна якась презентація.

КОРЕЦЬКИЙ С.Ф. Ні, я попросив з точки зору...

ГОЛОВУЮЧИЙ. І зараз просить.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Ну ви так домовились з паном головою, да. Тобто ви в порядок денний... ви про щось домовились з головою, зараз ви пропонуєте своє рішення імплементувати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Порядок денний ми приймаємо тут, ми проголосуємо. Як проголосуємо, так і буде.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. А ваша яка пропозиція?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви ж можете не перебивати.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Ваша яка пропозиція – в таємному чи ні?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Не перебивайте, тоді почуєте. Якщо ви мене перебиваєте, це неможливо почути.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Кажіть.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми зараз поставимо на голосування. Якщо ми вирішимо, що у відкритому, то це буде у відкритому, але тоді ми отримаємо одну кількість інформації, яка, я думаю, буде дуже недеталізована і неглибока, і депутатам було б цікавіше отримати більшу кількість інформації. Якщо ми вирішимо, що це в закритому, тоді можна говорити про більшу кількість інформації, щоб не йшла онлайн трансляція в ютуб. Як ми вирішимо, так і буде.

Більше того, я особисто хочу більше інформації, тому що те, що загальновідомі факти, я їх і так можу знайти в інтернеті і прочитати. Але навіть, щоб це не було ніяких сумнівів, я це питання поставлю окремо окрім

порядку денного, мене будь-який формат влаштовує. Спочатку ми просто порядок денний, а потім окремо це питання: чи ми його у відкритому, чи ми його у закритому. Як ми вирішимо, так і буде.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Дякую.

І тоді останнє третє питання. Заслуховування першого, інших питань потенційного порядку денного, воно передбачає яесь голосування, чи просто до відома?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні. Воно не передбачає голосування, сьогодні маємо просто ознайомитися з цими проблемними питаннями, і рішення будемо приймати.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Я вас почув. Тому моя пропозиція все ж таки: у відкритому режимі, і нехай пан Корецький не розповідає нам якихось таємниць, яких нам і непотрібно знати. Це моя пропозиція. І тоді це буде набагато цікавіше, тим більше, що я його знаю як відкриту людину, яка постійно говорить про відкритість управління, я це підтримую однозначно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Пропозиція зрозуміла.

В тому і в тому є свої плюси. В чому є відкритий режим? Тому що, на мою думку, всі фінансово-економічні показники, вони не містять ризиків чи загрози з точки зору воєнної ситуації. А в нас є деякі компанії, навіть мені недавно там хтось прислав інформацію про якісь свої облігації, про якісь облігації, які торгуються десь далеко від України в режимі ДСК. Чому це раптом інформація про якісь там облігації, які торгуються в режимі ДСК, незрозуміло. Іноді є таке зловживання, що прикриваючись військовою ситуацією, взагалі ніякої інформації як би не дають і все засекречено. Це неправильно. Ми маємо працювати максимально прозоро, наскільки це можливо в сьогоднішній ситуації, а засекречувати тільки те, що дійсно має

якісь там географічні точки, якісь там новини про фізичний стан об'єктів і так далі, і тому подібне. Тому можна і в такому режимі. Я думаю, що багато чого, наприклад, про фінансово-економічний стан можна поговорити і в режимі відкритому. Але в закритому однозначно ми отримаємо інформації більше. Тому я пропоную окремо порядок денний, а окремо як це питання – у відкритому чи в закритому.

Відповідно тоді прошу по порядку денному. У нас є п'ять питань, шосте – "Різне". Прошу тоді голосувати і окремо тоді по Укрнафті, як нам краще заслухати, зробимо відразу друге голосування. І відразу встановимо кворум, бо у нас сьогодні хтось тут вживу, хтось онлайн, і можуть бути у нас в зв'язку з тими повітряними тривогами трохи... Подивимося, хто у нас є.

Бондар Михайло Леонтійович.

БОНДАР М.Л. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. За.

Волинець Михайло Якович. Волинець Михайло Якович.

Герус – за.

Горобець Олександр Сергійович.

ГОРОБЕЦЬ О.С. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Гриб Вікторія Олександрівна.

ГРИБ В.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Жупанин Андрій Вікторович.

Іоффе Юлій Якович.

ІОФФЕ Ю.Я. За.

ВОЛИНЕЦЬ М.Я. Андрій Михайлович, дозвольте?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу, Волинець Михайло Якович.

ВОЛИНЕЦЬ М.Я. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. За.

Камельчук Юрій Олександрович.

Кісільов Ігор Петрович.

Кіт Андрій Богданович.

Козир Сергій В'ячеславович.

КОЗИР С.В. Козир – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Костюх Анатолій Вячеславович.

КОСТЮХ А.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Красов Олексій Ігорович.

КРАСОВ О.І. Красов – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Красов – за.

Кучеренко Олексій Юрійович.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Утримався Кучеренко.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Утримався.

Мороз Володимир Вікторович.

МОРОЗ В.В. Мороз – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мулик Роман Миронович.

МУЛИК Р.М. Мулик – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Нагорняк Сергій Володимирович.

Пивоваров Євген Павлович.

Семінський Олег Валерійович.

СЕМІНСЬКИЙ О.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Скороход Анна Костянтинівна.

Совсун Інна Романівна.

СОВСУН І.Р. За.

НАГОРНЯК С. Андрій Михайлович, Сергій Нагорняк – за порядок денний.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Нагорняк Сергій – за. Є.

КІТ А.Б Кіт – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Кіт – за?

КІТ А.Б. Так. Кіт Андрій – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Є.

Совун Інна Романівна.

СОВСУН І.Р. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хлапук Максим Миколайович.

ХЛАПУК М.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шаповалов Юрій Анатолійович.

ШАПОВАЛОВ Ю.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Юнаков Іван Сергійович.

ЮНАКОВ І.С. Юнаков – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І, Юрченко Олександр Миколайович.

ЮРЧЕНКО О.М. Юрченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Юрченко – за.

Є, у нас кворум, бачу, є. 19 – за, 1 – утримався. Давайте відразу по процедурних питаннях.

Перше питання: інформація щодо поточного стану та подальших планів функціонування ПАТ "Укрнафта" та її структур.

Олег, як там у нас, зараз ставимо, щоб у нас не було ютуб-трансляції під час цього питання і щоб воно було, щоб був закритий режим, і тоді у нас немає протоколу по цьому.

ДУДКІН О.М. Немає стенограми в цій частині, немає ... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Немає стенограми.

ДУДКІН О.М. ... *(Не чути)* Якщо ви приймете рішення, щоб гості були присутні, да ... *(Не чути)* визначайте, хто має бути присутній...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Це ж закритий режим же.

ДУДКІН О.М. І працівники секретаріату які мають бути присутні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я тоді пропоную, щоб голова секретаріату і заступник голови секретаріату були присутні, а решта, щоб не були присутні... Почекайте ми ще не проголосували. Секундочку, ще невідомо, да.

Я ставлю на голосування, щоб був закритий режим. Якщо набирається більшість, то закритий режим, якщо більшість не набирається, то залишається відкритий режим.

Хто за те, щоб ми в закритому режимі заслухали компанію "Укрнафта". В чому ще нюанси компанія "Укрнафта" займається різним, і не тільки там нафта і нафтопродукти, але є об'єкти енергетики, і зараз не хочу... але я хочу по них задати питання і почути відповіді.

Я тоді думаю, що ми тоді попросимо всіх, мабуть же, щоб була частота експерименту. От я попрошу, щоб ви запросили їх до мене в кабінет, там підготували чай, каву і якісь у мене журнали на столі лежать там якісь, The Economist, Forbes.

Але спочатку нам треба прийняти рішення. Хто за те, щоб ми перейшли в закритий режим по першому питанню?

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Група "Нафтогаз" маєш ж бути?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Група "Нафтогаз", звичайно.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Слава богу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І Павло Тимофієв, секретаріат.

Короче, Павло Тимофієв, і голова, і заступник голови секретаріату. А Микола буде всіх бавити в цьому... в кабінеті.

Бондар Михайло Леонтійович.

БОНДАР М.Л. Проти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Проти.

БОНДАР М.Л. То ми за закритий. Так?

ГОЛОВУЮЧИЙ. За закритий. Щоб був закритий чи щоб відкритий?

БОНДАР М.Л. Я за відкритий.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Волинець Михайло Якович, за закритий режим?

ВОЛИНЕЦЬ М.Я. Волинець – за. За закритий.

ГОЛОВУЮЧИЙ. За.

Герус – за.

Горобець Олександр Сергійович.

ГОРОБЕЦЬ О.С. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Гриб Вікторія Олександрівна.

ГРИБ В.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Жупанин Андрій Вікторович.

Іоффе Юлій Якович.

ІОФФЕ Ю.Я. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Камельчук Юрій Олександрович.

Кісільов Ігор Петрович.

Кіт Андрій Богданович.

КІТ А.Б. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Козир Сергій В'ячеславович.

КОЗИР С.В. Козир – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Костюх Анатолій Вячеславович.

КОСТЮК А.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Красов Олексій Ігорович.

КРАСОВ О.І. За закритий.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Кучеренко Олексій Юрійович.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Кучеренко проти закритого режиму.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мороз Володимир Вікторович.

МОРОЗ В.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мулик Роман Миронович.

МУЛИК Р.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Нагорняк Сергій Володимирович.

НАГОРНЯК С.В. Нагорняк – за закритий режим.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пивоваров Євген Павлович.
Семінський...

СЕМІНСЬКИЙ О.В. За, за закритий режим.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да.
Скороход Анна Костянтинівна.

СКОРОХОД А.В. А нас не відключатимуть?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні-ні, вас не... ви будете на зв'язку.

СКОРОХОД А.В. Тоді за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви на зв'язку.
Совсун Інна Романівна. Совсун Інна Романівна.

СОВСУН І.Р. За закритий.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хлапук Максим Миколайович.

ХЛАПУК М.М. Хлапук – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шаповалов Юрій Анатолійович.

ШАПОВАЛОВ Ю.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Юнаков Іван Сергійович.

ЮНАКОВ І.С. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Юрченко Олександр Миколайович. Юрченко
Олександр Миколайович.

ЮРЧЕНКО О.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Юрченко Олександр Миколайович – за.

19 – за. Рішення прийнято.

Тоді попрошу в закритому режимі, це ютуб-трансляцію орієнтовно
хвилин на 30-40...

_____. Пане голово, хто був проти, не треба виходити?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, ні. Двоє проти.

(Далі аудіозапис відсутній, закрита частина засідання)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Доброго дня, ще раз. Продовжуємо далі. Ми завершили перше питання стосовно Укрнафти і хочемо перейти до другого питання – щодо результатів роботи Держенергоефективності та фонду декарбонізації. Там, до речі, будуть дуже цікаві моменти, які продукти пропонуються кредитні дешеві для бізнесу, тому я всім, як то кажуть, настоятельно...

_____. Їх повернуть?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, їх повернуть. Настоятельно рекомендую.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. А цих можна повернути?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Всіх повернуть. Всіх повернуть.

Я настоятельно рекомендую приділити увагу і приділити час цим питанням, які будуть, тому що це ті, дуже практичні, прикладні речі, якими сьогодні може скористатися те підприємство, яке хоче в себе збудувати або якусь додаткову генерацію, або якийсь енергоефективний котел, або ще щось; то мешканці багатоповерхівок, які зараз об'єднані в ОСББ, але, сподіваюсь, що будуть продукти і для тих, хто не об'єднаний в ОСББ. Тому ми почуємо про дуже практичні речі, які зараз працюють. А якщо якісь з них працюють погано, то ми подискутуємо, що потрібно зробити, щоб воно працювало ще краще. І в теперішній ситуації ми бачимо, що це дуже актуально, тому що бачимо, що ризики для енергосистеми, нашої енергетики і для проходження зими, вони, на жаль, не знижуються, а, може, навіть, навпаки, збільшуються. Тому треба, щоб ми всі могли готуватися як на макрорівні, так і на мікрорівні.

І все-таки, Олег, я тягну час. Запросять?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Якщо хочете, я можу почати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Голово комітету, народні депутати, дякую за цю можливість. Насправді я сьогодні хотіла лише декілька хвилин приділити уваги загальним рисам, оскільки потім голова фонду декарбонізації, Фонду енергоефективності вже покажуть свої презентації, покажуть конкретні умови отримання кредитів. Тому я не буду забирати, і вони там... ви вже скажете кожному, вони і по 10, і по 20 хвилин можуть, як скажете, тому що інформації багато.

Я хочу розказати загалом, як воно запрацювало в першу чергу. У 2023 році, нагадаю, 14 квітня ми прийняли Закон про фонд... поправку 24 примітка 6 до Бюджетного кодексу про формування фонду декарбонізації України та енергоефективної трансформації, який має наповнюватися від податку на CO₂. Я дякую вам за це, Президент підписав, і ми почали цю процедуру. Але там була примітка, що він починає працювати і наповнюватись з 01.01.2024 року. Відповідно в цьому році асигнувань, які були заплановані Міністерством фінансів до фонду декарбонізації, 859 мільйонів, але на сьогоднішній день вже зібрано 1 мільярд 400 мільйонів. Насправді після цього мала б бути прийнята постанова Кабінету Міністрів, але була вона прийнята лише в липні 2024 року, відповідно до якого розподілялось, як можуть використовуватися дані кошти фонду декарбонізації. Відповідно було вирішено, це Постанова 761, наступним чином. За цей же час було представлена стратегія і було створене акціонерне товариство "Фонд декарбонізації України". Він реалізовувався паралельно, ця фінансова інституція, відповідно до прийняття Постанови 761.

Акціонерний "Фонд декарбонізації України", це підприємство, яке було повернуто з Фонду державного майна в управління Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження. Відповідно за цей час передано, виконано всі баланси, всі умови МСФЗ і отримано ліцензію, статус

фінансової компанії від Національного банку України, отримана ліцензія на акредитування – лізинг та факторинг. Відповідно випущено емісію акцій, тому що відповідно до 761 Постанови 50 відсотків коштів спрямовується на уставний капітал Фонду декарбонізації України, який потім має, зараз вам будуть... всі умови відповідно цієї постанови на 10 років, до 9 відсотків, 7 відсотків для національного виробника, якщо склад обладнання, або 9 відсотків – будь-яке інше обладнання.

І наслідком, результатом подій є зменшення енергоспоживання на 15 відсотків або викидів CO₂ на 20 відсотків, будь-яке, це молочне, м'ясний комбінат, будь-яке підприємство будь-якої форми власності, фактично це муніципальний або приватний бізнес. Далі дуже до дрібниць розповість голова Фонду Олеся Міщенко.

І 50 відсотків коштів – це прямі кредити, прямі, тобто не відшкодування, а зразу ви приходите як кредитний (*нерозбірливо*) і протягом тижня-двох дуже оперативно отримуєте кредит. Інші 50 відсотків коштів розподіляється на банки для відшкодування відсотків по таких же програмах, які своїм наслідком і результатом мають зменшення енергоспоживання на 15 відсотків або зменшення викидів діоксиду вуглецю на 20 відсотків.

Відповідно асигнування в нас забиті, внесені на цей рік 24-й 759 мільйонів, але два тижні тому Мінфін попередив, що в нас 1 мільярд 400 мільйонів, які очікують теж до перерахування, але це було всього два тижні.

Запрацювали відповідно до постанови Кабміну всі лише у вересні. Державне агентство з енергоефективності веде активні перемовини зараз з банками, але банки сказали, що вони до кінця року не встигають з підготовкою кредитних продуктів. Якщо б це було випущено 1 січня, вони би встигли і розподілили.

Відповідно на фонд декарбонізації було в кінці вересня перераховано 400 мільйонів гривень. Пані Олеся зараз розкаже, на які програми, на яких умовах, скільки використано, хто вже звернувся, і ці гроші будуть використані до кінця року, а на банки було перераховано, у нас зараз на

рахунку 187 мільйонів гривень і які вони не встигають використати. Ми відкриваємо ще додаткову програму, це окремо розкажуть, з Фондом енергоефективності для того, щоб підтримати інші сегменти ринку, тобто промисловість будь-якої форми власності, підприємства, не тільки промисловість ми підтримуємо, а ще також для багатопверхівок, для того, щоб виконати такі проєкти як термомодернізація і "ГрінДІМ". То відповідно, якщо дозволите, передам пані Олесі мікрофон і вона розповість більш детально про самі проєкти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тільки в мене пропозиція, їй мікрофон не передавати, а прямо запросити сюди до цього мікрофона. Чому? Тому що нас видно по відео і щоб не було боком, щоб на людину якимось боком не дивилися. Може, потім раптом вийдуть негарні фото. Нащо нам це треба? Треба, щоб всі бачили і всі могли...

МІЩЕНКО О.П. Я, коли виступаю, завжди негарно виходжу на фото.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отут мікрофон. Я його включаю і прошу це... Пані Міщенко Олеся – голова правління акціонерного товариства "Фонд декарбонізації України". І розкажіть коротенько про фонд і які продукти зараз є на практиці вже, чим може скористатися українське якесь підприємство і український споживач. Прошу.

МІЩЕНКО О.П. Добре. В мене підготовлена презентація, я дивлюся, що її зараз можуть вивести на екран. Можна, будь ласка, на четвертий слайд. Наступний. Ось.

На сьогоднішній день акціонерне товариство "Фонд декарбонізації України" – це перший державний інструмент, фінансова компанія, яка направляє всі свої продукти і фінансує саме енергоефективні проєкти, тобто проєкти всі, що пов'язані в сфері енергоефективності. Орган управління наш

– Держенергоефективності. Ми побудували всю свою внутрішню роботу таким чином, щоб охопити безпосередньо (можна наступний слайд) безпосередньо учасники, які задіяні в бізнесі, а також органи місцевого самоврядування. Тобто наші продукти зараз направлені на фізичні особи - підприємці, юридичні особи приватного, комунального, державного права власності, а також цими всіма продуктами, які зараз діють, які в майбутньому будуть, зможуть користуватися органи місцевого самоврядування. На сьогоднішній день у нас існує один продукт – це пільгове кредитування у вигляді державної підтримки. І ми вже подали в Національний банк на розширення обсягу ліцензій для того, щоб отримати і надавати в фінансовий лізинг обладнання енергоефективне, а також факторинг впровадити, особливо все, що стосується енергосервісного механізму, і в подальшому розвинути цей додатковий продукт як гарантії.

Що стосується безпосередньо проєктів. Всі умови проєктів, які ми можемо кредитувати і всі наші внутрішні правила кредитування, вони були засновані на Постанові 861 про порядок використання коштів фонду, де чітко всі ці умови прописані. При розробці цього порядку використовувався підхід такий, щоб не обмежувати проєкти у сфері енергоефективності. Тому на даному слайді наведені як приклади, це невиключені напрямки, це приклади, в яких можна буде використовувати саме ці продукти, які ми надаємо на фінансування. Тобто система сонячних станцій – це, мабуть, ті проєкти, які займають зараз 70-80 відсотків серед усіх, які подаються.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Скільки відсотків?

МІЩЕНКО О.П. Десь порядку 70-80 відсотків від усіх проєктів, оскільки вони є максимально швидкими в установці. На сьогоднішній день є досить багато представників, які задовольняють попит. І одне з питань, яке дуже важливе в підготовці всіх проєктів, – це знайоме для самих бенефіціарів. Тобто якщо є проєкти, які більш технологічні і не вистачає

персоналу технічного і знань не вистачає технічного, тому ці проєкти не такі активні в розвитку. Але ми можемо направляти наше фінансування на системи сонячних станцій, на термомодернізацію, на когенерацію, на теплові насоси, на різні енергоефективні заходи і заміну енергоефективного обладнання в бізнесі. І є такі, звичайно, у нас напрацювання, як розширення парку комунального, заміна на стандартне опалення, да, на електро. Але ми розуміємо, що для цього потрібне більше фінансування, тому в цьому напрямку ми також працюємо і в майбутньому намагаємося все-таки спрацювати, і зараз розмовляємо з міжнародними організаціями, з міжнародними фондами для того, щоб отримати додаткове фінансування.

Оскільки на сьогоднішній день по різних оцінках і ПРООН і оцінкам, які підготовлювалися для нашого Плану дій з енергоефективності, потенціал інвестицій в сферу енергоефективності у нас займає зараз більше, скажімо так, обсяг, да, більше 80 мільярдів євро. І ми розуміємо, що ті кошти, які зараз у нас є в фонді, це зовсім невеличка краплинка, тому наша задача з Держефективністю в тому числі працювати над додатковим фінансуванням і над додатковим отриманням і розширенням наших продуктів, щоб ми могли максимально задовольнити ті цілі, які стоять.

Цілі у нас досить такі амбітні. Все ж таки ми хочемо досягти результату, щоб максимально бізнес і громади досягли на сьогоднішній день максимальної такої енергонезалежності. Плюс ми долучені до того, щоб, оскільки в кожному проєкті у нас є визначені норми економії, ми все ж таки намагаємося перетворити наш моніторинг реалізованих проєктів в національний моніторинг з енергоефективності. І, звичайно, крім цільового використання коштів, що за ними є такий досить серйозний контроль, оскільки ми фінансуємо саме проєктне фінансування, фінансування інвестиційне проєктів, тому ми розуміємо, що цей моніторинг дуже важливий. Ми маємо розуміти, не просто що купили обладнання і встановили, а що дійсно досягли тих показників, які стоять перед кожним проєктом.

Звичайно, ми долучилися разом, ми долучені і до нас, нам допомагає в невеликій сумі і програма ПРООН щодо розвитку ринку енергосервісних контрактів, енергосервісного механізму, оскільки енергосервісний механізм дозволяє поєднати приватні фінанси і державі цілі для того, щоб досягнути тої чи іншої економії.

Можна наступний слайд. На даному слайді прописані ті критерії, які необхідні в проєкті. В проєкті обов'язково мають дотримуватися одного з критеріїв енергоефективності. Тут в залежності від того, який це проєкт, якого він на пряму, визначається той коефіцієнт економії енергії або заміщення енергії, неважливо, це електроенергія чи теплова енергія. І другий коефіцієнт, це коефіцієнт декарбонізації, тобто зменшення викидів парникових газів у навколишнє середовище. І ми розуміємо, що ці два коефіцієнта, вони дуже пов'язані один з одним, оскільки будь-яке зменшення використання виду енергії, будь-якого виду енергії призводить до того, що у нас зменшуються викиди парникових газів.

Можна наступний слайд. Що стосується проєктів з термомодернізації та підвищення енергетичної ефективності будівель, ми розуміємо, що до проєктів є критерії, які пов'язані з підвищенням мінімальних вимог до використання енергетичних ресурсів будівлями. У кожного коефіцієнта є свої вимоги. Ці всі вимоги, всі значення, вони прописані в постанові. Чим більше коефіцієнтів економії набирає проєкт, тим більше проєкт набирає балів для участі і для того, щоб він отримав рекомендацію до фінансування. Обов'язкові, скажімо так, додатково обов'язкові проєкти, обов'язкові критерії – це власний внесок у фінансування проєкту. Тобто будь-який бенефіціар має в проєкті приймати участь власними коштами. У нас вимога, це мінімум 15 відсотків, але щоб проєкт отримав додатковий бал і пройшов до фінансування, потрібно від 20 відсотків. І якщо є наявність обладнання національного виробника в проєкті, тобто проєкт використовує обладнання, яке вироблено в Україні, це дає допомогу зменшити відсоткову ставку, тобто це додаткова плюшка, яка сприяє розвитку нашого виробництва.

Будь ласка, наступний слайд. Я тут повторюся, хто все ж таки має можливість отримати державну підтримку, як я проговорила, юридичні особи, фізичні особи-підприємці, комунальні й державні підприємства, органи місцевого самоврядування, саме головне, це не бути особою, учасником країни-агресора і обов'язкова вимога – це суб'єкт господарювання має бути зареєстрований в Україні і провадити свою діяльність не менше ніж один рік. Не фінансуються поки що підприємства з тих територій, де ведуться активні бойові дії або тимчасово окуповані.

Будь ласка, наступний слайд. На даному слайді ми можемо познайомитися з основними умовами по кредитах. Пільгова ставка по кредитуванню в нас до дев'яти відсотків. Насправді можна отримати кредит на енергоефективні заходи починаючи там від трьох до дев'яти відсотків, це залежить від суми і від типу проєкту. Ставка може бути знижена відповідно, якщо використовується обладнання національного виробника, власний внесок – від 15 відсотків. Строк кредиту – до 10 років, погашення кредиту відбувається рівними частинами. А також ми надаємо можливість надати відстрочку платежу за основним боргом якраз на період реалізації проєкту – до шести місяців. Мінімальна сума кредиту – від 120 тисяч і максимальна сума - до 25 мільйонів гривень. Але працюємо досить активно над тим, щоб збільшити ці суми кредитів, оскільки працюючи зараз уже з проєктами, ми розуміємо, що дуже багато енергоефективних проєктів, які потребують значно більшого фінансування.

Можна наступний слайд. На цьому слайді, в принципі, є практично та інформація, яку я проговорила, але хотілося би наголосити, що от, наприклад, для органів місцевого самоврядування кредити видаються без застави і джерелом погашення обов'язково це надходження бюджету розвитку. Тобто це ті моменти, які дуже цікавлять голів селищних рад, міських рад.

_____ . Взагалі без застави?

МІЩЕНКО О.П. Да, для органів місцевого самоврядування, так, без застави.

_____ . Но під гарантії фінансові з бюджету.

МІЩЕНКО О.П. Так, звичайно, да. У них є правило, вони мають отримати обов'язково дозвіл, да, але немає твердої застави.

Що стосується комунальних державних підприємств, звичайно, вони працюють в рамках свого затвердженого бюджету, мають бути закладені кошти на інвестиційні проєкти, вірніше... ну, або на інвестиційні проєкти, або на повернення кредиту. Ну, і відповідно в заставу береться те майно, будь-яке ліквідне майно, в основному майно те, яке буде використовуватися безпосередньо в проєкті.

Що стосується енергосервісного механізму заставою беруться майно права, тобто надходження по енергосервісному договору, ті сплати, які енергосервісна компанія якраз досягає за рахунок впровадження енергоефективних заходів і отримує економію.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Можна, я просто додам для розуміння. Тому що чому вона беззаставна, фактично, і чому фінансова компанія не має твердого залогу, розглядається фінансовий план і кеш-флоу, і майбутні потоки, і під це, фактично під аналіз цього проєкту дається фінансування. А в ЕСКО-сервісному фактично вимога на майбутні платежі від ЕСКО-сервісного контракту надходження.

МІЩЕНКО О.П. Зазвичай... Ні, для енергосервісних компаній немає спецрахунків, ці рахунки закладені в договір енергосервісний. Але справа в тому, що вони оплачуються по акту в залежності від тієї економії, яка досягнута, і енергосервісні компанії... Замовник енергосервісу.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олексій Юрійович, треба... Включений мікрофон, нехай вже закінчать, щоб нас всі чули.

МІЩЕНКО О.П. Я хотіла би продовжити, наприклад, цей слайд досить цікавий в якому плані. На цьому слайді показано саме етапи розгляду проєкту. Орієнтовно, якщо так подивитись, то розгляд проєкту, він займає десь порядку 3-4 тижні, що в порівнянні з банками значно скорочений строк розгляду заявки. Заявник подає заявку, акціонерне товариство попередньо оцінює потенційного позичальника на його кредитну спроможність, а також попередньо оцінює власними силами і в нас є підрозділ технічної експертизи на відповідність тої заявки постанові і всім критеріям. Ми далі передаємо естафету на оцінку цього проєкту Держенергоефективності. В Держенергоефективності створена комісія, де відбувається оцінка цих проєктів, і Держенергоефективності після оцінки розгляду проєктів надає рекомендацію до фінансування або не надає рекомендацію за якихось там причин. Якщо рекомендація надана, то позичальник з Держенергоефективності укладає добровільну угоду.

Добровільна угода – це механізм, запозичений з Данії. Вони вже з цією добровільною угодою працюють досить давно. В цій добровільній угоді, ну вони свого роду як меморандум, можна сказати, але все ж таки це угоди, де є обов'язки позичальника дотримуватись тих норм, які вони вказали в проєкті щодо скорочення споживання енергії і викидів парникових газів чи CO₂. Ця добровільна угода фіксує повністю всі заходи, які заплановані проєктом, і також фіксує умови моніторингу, оскільки позичальник майбутній, бенефіціар проєкту має звітувати Держенергоефективності з приводу виконання цього проєкту і з приводу досягнення тої економії поставленої. Після цього позичальник повертається до нас, ми його оформлюємо, видаємо

кредит, і вже далі включається процес моніторингу саме виконання проєкту, цільового використання коштів і досягнення енергоефективних показників.

Що стосується результатів нашої роботи. Я тут не вказувала дані. Акціонерне товариство під керівництвом Держенергоефективності передали в кінці січня. 21 червня була видана Постанова 761 про порядок використання коштів. 26 серпня ми вже отримали ліцензію від Національного банку на можливість надання коштів у кредит. І 20 вересня у нас був виданий перший кредит. Перший кредит був виданий енергосервісній компанії на заміну освітлення, там, де досягнута буде в майбутньому економія майже 50 відсотків від базового рівня.

На сьогоднішній день у нас 7 проєктів профінансовано вже на суму 21 мільйон гривень і в роботі знаходиться 21 проєкт на 320 мільйонів гривень. Вони, в принципі, як би на різних стадіях підготовки, але вже більшість з них готова до фінансування.

Що стосується двох показників у вигляді 531 мегавату або 5 мільйонів гривень щорічно, це та економія, яка буде досягнена по цим 7 проєктам, які будуть реалізовані. Їх реалізація має завершитися у січні місяці, і десь на 20 відсотків або 620 тонн CO₂ викидів буде планове скорочення.

Ну, і наступний слайд, це, в принципі, наші контакти. Я думаю, що ці контакти будуть цікаві усім, оскільки ми спілкуємося і з органами місцевого самоврядування, і з бізнесом, тому запрошуємо до співпраці. Будемо працювати.

У мене все. Готова відповісти на питання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Запитання були, подумайте, в кого які.

Олексій Юрійович Кучеренко.

КУЧЕРЕНКО Ю.О. Хто верифікує?

МІЩЕНКО О.П. Результат досягнення енергоефективних заходів? Згідно положення верифікації ця задача лежить на Держенергоефективності, оскільки Держенергоефективності з позичальником укладають добровільну угоду. Ми моніторимо саме хід виконання проєкту і його реалізацію, моніторимо цільове використання коштів. Ми можемо у них запитувати інформацію...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. А у вас мережа експертів якихось?

МІЩЕНКО О.П. Так, нам передається зараз ДП "Укрдіпродор" і ми якраз... ми укладаємо... ініціатори цієї тристоронньої угоди, яка з 76-го року...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Експерти-верифікатори, вони у вашій структурі, вони в Держенергоефективності?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Вони у них, вони перебувають, і в нас є. І в нас.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. А можна тоді, скажіть, а от є Фонд енергоефективності, а їм хто, їм інші якісь експерти верифікують? У них така сама ситуація, вони мають результат.

ГОЛОВУЮЧИЙ. В них трохи інші проєкти. Давайте ми до них перейдемо.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Там проєкти у Фонду енергоефективності...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Андрій Михайлович, це організація державного процесу контролю за бюджетними грошима. Я не знаю, що тут може бути

важливіше. Бо розповідати, які технічні... Без образ, ми ж всі знаємо, що можна зробити, досягнути там на освітленні, на теплі...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу, Ганна, дайте відповідь. Прошу, Ганна Замазєєва, а ми потім дамо слово і за себе скажемо.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Я розумію, тут питання або до міністерства... У нас єдина система верифікації, розумієте?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Так а в чому питання? У нас немає єдиної, взагалі національного моніторингу зменшення енергоспоживання, цим займаємося, розробкою, ми. І зараз верифікацію по кредитах це ми робимо.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Моніторинг – це моніторинг. Дивіться, видаються комусь бюджетні гроші...

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Правильно.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. ...під те, що буде досягнутий якийсь результат і хтось має поставити державну печатку, що цей результат досягнуто, і тоді можна повертати, воно досягнуто, тоді гроші... розумієте?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Секундочку. Секундочку.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Почекайте. Ви процедури плутаєте. Я нагадаю, пані Олеся це розказала. Коли заявка попадає до них, всі технічні вимоги, заявка в повному обсязі відповідно до 761 Постанови попадає до нас. Ми її... в нас комітет, ми її верифікуємо, розглядаємо і даємо їм погодження з технічної точки зору...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Я ж задаю запитання, у вас якась служба експертів сертифікованих...

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Я ж сказала, так, є. Так. Так у нас подвійна, це коли ми приймаємо рішення про видачу, а потім ми кожні три місяці беремо... виконання.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Почув.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Постмоніторинг.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Просте питання. От Фонд енергоефективності, так само їх проекти хтось має потім, досягнення результатів, може, до вас...

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Вони окрема структура, вони під Кабміном.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сам фонд, сам фонд.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Хто вас верифікує? Самі себе, чи що?

_____. Так, звичайно. В нас згідно закону...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Я почув. Тобто дві різні служби-верифікатори, я почув.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І щоб у всіх було однакове розуміння, тут поворотні кошти, які видаються під відсотки, а в Фонду енергоефективності трошки інше, це гранти, грантова історія, компенсація.

Прошу, Максим Миколайович. Мікрофончик можна включити.

ХЛАПУК М.М. Дякую за презентацію.

У мене питання як до державного агентства і до фонду. Мене цікавить прозорість використання коштів. Яким чином все ж таки ви забезпечуєте, умовно, комплаєнс так, щоб ми розуміли, що ті кошти з державного бюджету, хоча це спецфонд, але, тим не менш, це державний бюджет, будуть ефективно витрачені і будуть повернуті? Я так розумію, що немає ще жодних випадків, де б ми могли верифікувати, так, тільки запустилися, і 20 вересня ви видали перший кредит. Тому чи буде така ситуація, що ми зустрінемось з неплатоспроможними суб'єктами, які не будуть повертати?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Можна? Тому що ми створювали як орган управління. Дивіться, відповідно у нас три структури. У нас є Держенергоефективність, орган управління, у нас є наглядова рада, це виписано в статуті їх права і повноваження, після якої суми вони приймають рішення по кредитах, по видачі кредиту, під які умови і стосовно платоспроможності, а також правління, кредитний комітет. І відповідно до Національного банку України, так, у них є вся лінійка, затверджені кредитні умови, абсолютно все. Тому що вони повністю регулюються Національним банком України. У них від резервування до комплаєнс-офіцеру, внутрішнього аудиту, кредитного комітету, фінансового моніторингу за FATF і всі інші установи.

Тому відповідно до платоспроможності і все приймається якраз акціонерним товариством фонду декарбонізації узгоджується за всіма правилами і 297 Постановою Національного банку України. Відповідно до їх правил і нормативів вони працюють як комерційний банк фактично. Все, що на них не розповсюджується, це 351 Постанова, яка обмежує в ЕСКО-фінансуванні при там наявності або відсутності ...*(Не чути)*

МІЩЕНКО О.П. І резервуванні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Окей.

_____. Тобто Нацбанк є вашим регулятором?

МІЩЕНКО О.П. Да, Національний банк є нашим регулятором. Національний банк видає нашу ліцензію. Національний банк регулює нашу діяльність. Він запитує у нас, звичайно, всю інформацію. У нас розроблені всі внутрішні правила згідно всіх вимог, 199 Постанови про діяльність компаній.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

ХЛАПУК М.М. Ще можна одне коротке питання?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу.

ХЛАПУК М.М. Я зацікавився проектами термомодернізації будівель. Але дивлюся, що ви працюєте тільки з ОСББ.

МІЩЕНКО О.П. Ні, ми насправді не працюємо з ОСБББ, це Фонд енергоефективності буде працювати. Ми на сьогоднішній день працюємо над тим, щоб зробити сумісні програми, розширити можливість...

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Дозвольте. Там термомодернізація – це можуть комунальні заклади приходити КП, КНП, будь-які інші комерційні підприємства, які будуть робити термомодернізацію. Але відповідно до ОСББ, те, що ми сказали, ми з Фондом енергоефективності все одно ми одна екосистема, ми маємо надавати допомогу і іншим верствам населення. Тому відповідно ми разом прийшли згоди, що нам треба розширити програму фонду декарбонізації і 761 Постанову на багатоповерхівки. При згоді Фонду

енергоефективності ці вже зміни до 761 Постанови для ОСББ і ЖБК ми вже подали, вони вже на розгляді у Міністерстві фінансів. Тобто воно буде ближче...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Багатоповерхівки, ви розумієте, що можна входити із муніципальними керуючими компаніями. Правильно ...*(Не чути)*

_____. Поки що відповідно... Поки до грантової політики відповідно ми працюємо з ОСББ та...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. З ОСББ та ЖБК.

_____. Поки що так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Секундочку, давайте ми одне закінчимо...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Подивіться, якщо кажуть, що єдина екосистема, то тоді цілком і треба розглядати, а непослідовно, щоб потім повертатись.

ГОЛОВУЮЧИЙ. От ми цілком на одному комітеті і розглядаємо. Ми ж не можемо всі одночасно...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Я ж кажу, що тоді треба планувати більш ефективно, щоб розібратися нарешті, що відбувається, розумієте. Вони, дійсно, поєднані, причому над ними міністерства є і заступник мав би бути, якого немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ясно. Добре.

Максим Миколайович, ваше було питання. Тепер у мене є одне коротеньке практичне питання. Припустимо, що я молокозавод або

маслоекстракційний завод. У мене є високе споживання електроенергії, у мене є тепло, у мене є обігрів, і я використовую теплові насоси іноді для охолодження, іноді... У мене є такі от... Що я можу зробити, скориставшись вашою програмою? Чи можу я поставити в себе сонячні панелі на даху? Перше. Чи можу я поставити теплові насоси в себе, щоб ними то тепло, то холод, в залежності, що мені треба? Я собі думав поставити газову електростанцію з когенерацією, чи можу я це зробити, скориставшись цим продуктом? Я хотів собі поміняти старий котел якийсь газовий на новий котел, який буде або газовий, або буде працювати на щепі, на біомасі. Чи я можу таке зробити?

От що я можу зробити, а що я не можу зробити, скажіть, будь ласка?

МІЩЕНКО О.П. Я... відповісти, що всі проєкти, які ви зараз проговорили, і приклади, може зробити будь-який клієнт, який до нас звернеться. Тобто юридична особа може зробити всі ці заходи.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тобто, окей, газовий котел на газовий котел теж можна міняти?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Можете, якщо у вас він більш енергоефективний, наприклад, енергозаощадливий, вище класом відповідно до технічних регламентів. Також ви можете робити через заміщення. Наприклад, ви ставите ВДЕ...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Це через вас міняти газовий котел треба?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Можете, так.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Через кредит?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Через кредит.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. З поверненням?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Так.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Слава богу, грантів там немає?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Ні, немає. З поверненням, це револьверний механізм. Ви можете робити, тобто коли ви міняєте на енергоефективне обладнання, а коли ви робити просто заміщення. Тобто ви будете, як споживали, як водоканали, вони як споживали, так і споживають, але ставлять СЕС, це вже називається заміщення одного типу енергії на інший через заміщення.

І ми стикнулись з проблемою, пане голово комітету, у вас може виникнути, коли хтось приходить і хоче взагалі нову генерацію, в нього немає заміщення, в нього або новобудова, наприклад, да, в нього немає базового рівня споживання, тому що в попередній 761-й це була умова. І ми з'ясували, що є прошарок промисловості, будівель, яким це потрібно, але вони не підпадають. І в новій 761-й з додатком ми зробили там, де взагалі новобудова і вона робить в себе СЕС, в неї ще немає базового рівня, і вони теж мають високі...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мають право.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Мають право.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. А газову електростанцію також мають право? Бо це, по ідеї, газ, це викиди.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Так. Когенераційні установки окремим пунктом взагалі, да, в постанові.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Вони підходять.

Чому я ще запитав про колет? Тому що, читаючи вашу презентацію, бачу біокотельні. Тому я й питав, чи газова котельня також підпадає сюди.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Підпадає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Також підпадає. Окей, дякую, зрозумів.

Давайте, Вікторія Олександрівна Гриб, і потім Максим Миколайович Хлапук.

ГРИБ В.О. Колеги, дякую за презентацію. Хотіла б все ж таки побачити ті критерії, вони прописані в цій Постанові 761. Тому що дуже важливо, знаєте, розуміти, щоб компанії, які будуть подавати свої заявки, щоб все ж таки вихлоп їм був такий, потужний. І я дуже сподіваюся, що в критеріях відбору це якимось чином також буде все ж таки братися за увагу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Спасибі.

МІЩЕНКО О.П. Так, ці критерії, вони прописані в 761 Постанові, саме безпосередньо по кожному критерію є значення і в залежності від цих значень проект набирає кількість балів. Чим більша кількість балів, тим ми розуміємо, що проект є більш енергоефективним, більш потужним і тим він пріоритетніший до розгляду. Але на сьогоднішній день проекти, які ми розглядаємо, ми розглядаємо усі проекти, які подаються, для того, щоб мати ту базу і розуміти, все ж таки в якому напрямку нам працювати в подальшому. Але розглядаємо всі проекти. Саме головне, щоб ці коефіцієнти,

вони досягалися, тобто було скорочення споживання енергії і було скорочення викидів CO₂.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Окей.

ГРИБ В.О. Скажіть, будь ласка, там є дедлайн подачі заявок і ви потім будете розглядати ці? Або може бути так, що зараз використаєте всі кошти, а потім на нормальні проєкти не буде коштів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фест аут, чи як?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Ні, це перехідні кошти. Це від податку на CO₂. Пані Вікторіє, тому відповідно всі гроші, які є, вони переходять на наступний період, а на наступний період вже асигнувань заплановано 1 мільярд 700 мільйонів. То відповідно сьогодні фінансування у достатньому обсязі є, але передбачено, якщо в якийсь момент буде заявок більше ніж фінансування, тоді ці критерії по енергоефективності дійсно будуть використовуватися по ефективності використання цього ресурсу. Якщо у нас буде лежати 5 проєктів по мільйону гривень і у нас всього буде мільйон гривень, то ми виберемо, ота одна гривня, яка буде використана, яка найбільш є енергоефективною, зменшить енергоспоживання та зменшить викиди CO₂, тому і буде надана, у кого буде ефективніший проєкт.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Відповідь зрозуміла.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Скажіть, будь ласка...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дивіться, я обіцяв Максиму Миколайовичу, а тоді буде Олексій Юрійович Кучеренко.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Дякую, Андрію Михайловичу. Я вже задам і піду. Я на цій зустрічі хотів розібратися, чому воно не працює все. Ні, все рівно...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Максим Миколайович, а потім ви. Прошу.

ХЛАПУК М.М. Чи є ...*(Не чути)* ви відмовляєте, чи ці проєкти просто набирають меншу кількість балів і все одно будуть профінансовані. Оскільки, наскільки я бачу з вашої звітності, то сума 800 мільйонів, які є на цей рік, вже витрачено лише 21 мільйон і на 320 мільйонів ...*(Не чути)*. Тобто більша частка податку, який залишився у фонді перейде на наступний рік, і зараз є широке поле для нових гравців заходити на ваше кредитування.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Ми просто почали роботу лише у вересні, в кінці, і ми анонсували, що ми збираємо проєкти. Ці проєкти, які ви зараз бачите, вони просто завершують хтось енергоаудит, енергоменеджмент, і вони будуть профінансовані, тому пані Олеся про них і заявила, що на 320 мільйонів.

Є тим, кому відмовлено. Так, у кого є заборгованість по зарплаті, по податках, фінансовий стан цих клієнтів в цих випадках в більшості і було відмовлено тим, хто не підпадав там, де новобудова і вони не могли пройти через заміщення цих моментів. Тому ми вносимо в 761-у зміни для того, щоб дійсно там, де когенерація, встановлення збільшення частки відновлювальних джерел енергії і мають класні показники виконання національних цілей, і те, що нам всім... і зменшення напруги на нашу енергосистему навантаження, то відповідно вони будуть включені в майбутньому. Але в більшості випадків відмова йде лише не по технічним навіть характеристикам, а більше через фінансовий стан позичальника.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Окей, зрозуміло.

ХЛАПУК М.М. Дякую.

МІЩЕНКО О.П. Оскільки оцінка до клієнта йде виходячи з банківського підходу.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Пані Ганно, скажіть, будь ласка, ви, коли говорите про енергоефективність, а скажіть, будь ласка, ви проєкти по заміщенню одного виду палива теж вважаєте енергоефективністю ... *(Не чути)*

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Ні, не вважаю, це я пояснила, ми сказали, що у нас є заміщення енергії на енергію, я не сказала, що це енергоефективно...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. А, все, добре.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Я сказала, що у нас фонд називається Фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації України. Але в рамках цього фонду і положень є вміст заміщення, я не сказала, що це енергоефективно, ні в якому разі.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Все, все, я почув, слава богу.

У вас скорочення CO₂ – це релігія ваша, правильно?

МІЩЕНКО О.П. Так, два показники.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Все, що там є. А те, що ми відносимо за класичною енергоефективністю, то ви політику проводите як агенція під Кабміном. Ви ж як агенція...

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Реалізуємо політики. І у нас в пріоритеті зменшення споживання, це перший критерій стоїть 15 відсотків, а потім викиди CO₂.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Да, да. А через які фінансові інституції оці по енергоефективності, їх хто... Дивіться, фонд цей, це Житомир на сьогодні. І причому тільки виключно ОСББ і ЖБК, немає індивідуального приватного, правильно, немає, і немає відповідно приватизованого не осбебешного, тобто у якого, вибачте, 80 відсотків, для розуміння. І тому мене дуже турбує, що ми до сих пір не залізли в основний масив житлового фонду, розумієте? Ну це питання до уряду безумовно, то надскладне питання.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Ні, ні. І до нас теж.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Дивіться, це до муніципального... А?

_____. *(Не чути)*

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Вибач, готовий дискутувати. Якщо муніципальна управляюча компанія готова там провести цей проєкт, то чому...

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Ми з норвегами відкриємо проєкт і для приватних осіб.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні-ні, чекайте, чекайте. Секундочку, пані Ганно. Нехай Олексій Юрійович говорить, потім...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Немає. Немає, розумієш? Розповідали байки, що 15 років буде все ОСББ. Немає цього, байки! Всього там 15 відсотків, 20. Да? То я ще раз, я поки що констатую. Дійсно, ми стимулюємо певною мірою, і

зараз нам пан Сергій розкаже, як ми за рахунок двох-трьох джерел практично безкоштовно даруємо небідним людям, небідним людям даруємо станції. Розумієш, да, чи ні? Ну, він розкаже, а я доповню. А там, де живе основна маса бідних людей, ми туди не залазимо ніяк. Розумієш, поки що. Я не звинувачую, я поки констатую, що от в результаті наших реформ ми до тих будинків не дострілюємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чи є ще питання до...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Це я ділюся з тобою думками. Питання тут, я не хочу вас, бо це дійсно тут питання скоріше до. Повірте, я не розумію вашої системи управління, ну, мені здається, що як мінімум це міністерство якесь має опікуватися, а ви відповідно якусь частину маєте нести. Бо там дуже багато інституційних і інших проблем.

Тому це ремарка, скоріше не до них запитання, це до того, щоб нарешті депутати в п'ятий рік каденції вїхали насправді, як воно не працює і що треба було би зробити, щоб воно запрацювало. Розумієте?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Чи є ще питання по фонду декарбонізації?

КУЧЕРЕНКО О.Ю. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мені хотілося, щоб підприємства зверталися, Вікторія Олександрівна задала питання, так я хочу, щоб всі, хто знають підприємства свого виборчого округу чи ті підприємства, які потребують якихось проєктів, направляти людей з документами, з оформленими з проєктами гарними для того, щоби і фонд працював, і проєкти реалізовувалися ті, які приносять користь і державі, і екології, і самим

підприємствам, щоб і підприємства могли розвиватися. Тому успіхів вам, і сподіваюся, що сьогодні, хто подивився ютуб-трансляцію нашого комітету, теж дізнався, може, трошки більше і ми посприяли популяризації і фонду, і ваших проєктів. Дякую.

Тоді в нас наступний – Фонд енергоефективності, який вже робить подібні речі, але він більше сфокусований не на підприємствах, не на бізнесі, навіть не на комунальних якихось закладах, а вже саме на домогосподарствах і фізичних особах. Тому в логічному ряді це сьогодні як би лягає, мені здається, в нашу філософію, нам треба скорочувати споживання електроенергії, тепла що в побутовому секторі, що в побутовому секторі, особливо зараз в умовах таких дефіцитів, які час від часу виникають внаслідок обстрілів.

Тому прошу вас як керівнику Фонду енергоефективності слово, представтесь, будь ласка. Ми хочемо, щоб ви тут трошечки розповіли і про роботу фонду, які проєкти ви робите практичні, і тоді відповісте на запитання, і, можливо, десь, скажімо так, підсвітили і виокремили, які є проблеми, які можна було б прийняти рішення, щоби проєкти рухалися активно. Ну, для прикладу, одна з таких вічних проблем, що фонд охоплює все те, що організоване, там, де є ОСББ, і дуже важко охоплюється те, що не організоване – цей сектор, який менш організований, де люди в будинках не створили ОСББ, а там проблеми аналогічні, а іноді ще гірші бувають.

Тому розкажіть, будь ласка, да, про вашу роботу, вам слово. Прошу.

ФАРЕНЮК Є.Г. Дякую, Андрій Михайлович. Дякую за запрошення.

Єгор Фаренюк – директор Фонду енергоефективності. Фонд працює з 2019 року, був створений урядом України за підтримки наших донорів – Європейського Союзу та Німеччини і реалізує наразі три програми. Я почну, напевно, з Програми відновлення, так швиденько про результати роботи. Це програма, якій через тиждень виповниться рівно два роки. Можна наступний слайд, будь ласка.

Ця програма називається "ВідновиДІМ", де ми відновлюємо пошкоджене житло, тобто надаємо гранти на відновлення пошкодженого житла шляхом капітального ремонту або поточного ремонту. Тут грант в нас стовідсотковий, тобто надається аванс, потім, після виконання робіт, видається остаточний аванс і ми бачимо, що тут, на жаль, кількість заявок у нас найбільша, вже 860 у нас проєктів в роботі, з них 700, понад 700 вже зроблено повністю або частково і їх кількість продовжує, на жаль, зростати. Тут якраз той випадок, коли хочеться, щоб заявок було поменше. Але тим не менше ми бачимо, що обстріли ідуть і постійно люди потребують повернення в свої будинки і відновлення їх принаймні до поточного стану. Але є вимоги у нас і з енергоефективності, тобто якщо пошкоджені вікна або пошкоджено дах, він уже відновлюється з урахуванням сучасних нормативних вимог.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тобто це в тому числі і для вимушених переселенців, які не можуть жити, відновлюється будинок, тоді вони можуть повертатися і там знову проживати?

ФАРЕНЮК Є.Г. Так. Ми бачимо, що цією програмою скористалося понад 80 тисяч сімей, це понад 220 тисяч українців можуть повернутися до своїх будинків, може, вони там живуть, але вони можуть вже жити у відновленому житлі.

Будь ласка, наступний слайд. Наша основна програма, вона така... починалася в 19-му році, фактично запрацювала в 20-му році. Тут у нас надається грант в розмірі до 70 відсотків, є два пакети основних – це пакет "А" і пакет "Б". Пакет "А" – це легкий пакет, там, де передбачається модернізація інженерних систем, інженерного обладнання. І пакет "Б" – це комплексний уже з утепленням всіх огорожувальних конструкцій будинку. У нас перед війною було понад 900 заявок, на жаль, більше 200 не змогли продовжувати впровадження проєкту по тим чи іншим причинам, 54 знаходяться на тимчасово окупованих територіях, тому там ці резерви,

скажімо так, заморожені знаходяться і кількість учасників програми, вона зменшилася після початку повномасштабного вторгнення Росії до України. Але тим не менше нам вдалося знайти механізми, розкачати цю програму, дати інструменти людям для того, щоб вони все ж таки впроваджували заплановані енергоефективні заходи в своїх будинках, робили їх більш енергонезалежними, тому що комплексна модернізація дає до 50 відсотків економії енергії будинків, тобто до 50 відсотків зменшуються витрати на опалення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А приклад, що таке комплексна модернізація, простими словами.

ФАРЕНЮК Є.Г. Комплексна модернізація – це встановлення індивідуального теплового пункту, утеплення трубопроводів, гідравлічне балансування системи опалення, ну, безумовно, повинен бути лічильник на вході, і також утеплення всіх огорожувальних конструкцій, тобто це фасад, це дах, це цокольна частина, і заміна вікон і дверей зовнішніх в місцях загального користування ...*(Не чути)* до 50 відсотків.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Не чіпляюсь. А можете ви мені, чи нам, на екскурсію звозити і показати один хоча б будинок, де відбувся оцей результат, 50 відсотків? Це потужний результат, це дуже цікаво, безумовно. Якщо можна, да, домовляємось?

ФАРЕНЮК Є.Г. І на екскурсію, і надіслати відповідні матеріали.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Відповідні, щоб ми просто подивилися. Дякую.

ФАРЕНЮК Є.Г. Да, звичайно.

_____. (Не чути)

ФАРЕНЮК Є.Г. В Києві мало у нас будинків, тому що працює програма місцева. Є в інших містах, є навіть кварталами це зроблено, є такі міста також. В Новояворівську, наприклад, в місті Світловодськ, там понад 10 будинків зроблено саме за нашою програмою. Ми бачимо, що 418 вже проєктів повністю або частково реалізовано. Це, звичайно, в обсягах країни всієї дуже малий результат. Але потім ми поговоримо про проблеми, що заважає, які проблеми потрібно вирішувати, тому що тут все залежить від фінансової спроможності і від організаційної спроможності людей, які мають самі впроваджувати ці заходи. Тому що фонд надає інструмент, і відповідно до того, який він буде успішний, яка буде економічна ситуація в країні, які будуть фінансові інструменти додаткові, і залежить масштабізація впровадження цих заходів.

Наразі ми маємо ще 300 проєктів в роботі і 70 тисяч сімей, які залучені до цієї програми. Було виплачено за час роботи цієї програми 1,6 мільярда гривень, і переважна їх частка була сплачена під час військового стану.

Наступний слайд, будь ласка. Це наша сама нова програма "ГрінДІМ", яку ми запустили в травні цього року. Вона передбачає надання гранту в розмірі 70 відсотків на вартість обладнання та додаткових матеріалів для встановлення сонячних станцій та теплових насосів. Ця програма також діє для ОСББ та ЖБК, я потім розкажу чому.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Підстанцій комплексних...

ФАРЕНЮК Є.Г. Комплексних, да. Тобто сонячна станція, це важливо, да, має бути, становити собою комплекс обладнання, таке, як безпосередньо сонячні панелі, які генерують сонячну енергію, це акумулятори, де вона зберігається, й інвертор гібридний, який це перетворює. І допоміжне, звичайно, обладнання. Тільки таке обладнання з вимогами до характеристик

цього обладнання, сертифіковане обладнання компенсується фондом. Компенсація відбувається після того, як встановлено вже обладнання.

Ми маємо на сьогоднішній день вже більше 105 проєктів в роботі, 70 з них вже схвалено, більше 10 вже завершили роботи, подали заявки на завершення робіт, і цього року приблизно 50 будинків багатоквартирних мають змогу встановити ці сонячні станції. Переважна більшість заявок – це сонячні станції саме. По тепловим насосам лише дві заявки з міста Рівне. Всього у нас сумарна потужність сонячних станцій 2,8 мегавата, і це дає 3 тисячі 340 мегават годин економії щорічно або 13 мільйонів гривень. Ми розуміємо, що там економія трошки менша, ну, не трошки менша, а значно менша, ніж, наприклад, в програмі "Енергодім", там, де 50 відсотків, і там зовсім інший порядок цифр економія. Але тим не менше це також економія коштів, але це більше програма про енергобезпеку, а не про економію коштів наразі при діючих тарифах.

Будь ласка, наступний слайд. Загальна реалізація програм фонду. Ми бачимо на графіку оте, що було в нас зліва, це було до 22-го року. Основні результати були досягнуті в 22-му році, коли ми спростили вимоги до документів по програмі "Енергодім". Коли ми в цьому році вже запустили авансування безпосередньо для наших бенефіціарів, тому що наші співвласники слово "кредит" в 95 відсотках випадків не сприймають, і тому їм потрібні інші інструменти допомоги, такі, як наприклад, авансування до початку будівельних безпосередньо робіт. Навіть маючи проєктну документацію, у нас є випадки, коли вони просто відмовлялися від реалізації будь-якого заходу, тому що не мали відповідно коштів на власний внесок.

Загалом у нас в роботі знаходяться 1 тисяча 200 проєктів реалізованих повністю або частково, і всього в роботі 1 тисяча 700 проєктів по фонду. Тобто це 1700 багатоквартирних будинків, які або відновлюються, або роблять енергоефективні заходи, або встановлюють сонячні станції. Всього під час військового стану було виплачено фактично 2,5 мільярда гривень, до цього було виплачено у 2021-му, 2020 році лише 200 мільйонів гривень.

Тобто вся така основна робота, вона прийшлася на такі важкі часи військового стану.

Наступний слайд, будь ласка. Що ми зробили протягом цього часу? Що ми дали, які інструменти нашим бенефіціарам для того, щоб це все працювало навіть у таких складних умовах? По-перше, ми зробили авансування, як я вже казав.

По-друге, був після перемовин з нашими міжнародними партнерами, з донорами, ми змінили співвідношення фінансування. Тобто раніше було 50 на 50, тобто 50 відсотків – це кошти держави, які поповнювалися, статутний капітал фонду, і 50 відсотків – це кошти донорів. Після перемовин фактично весь 22-й рік це фінансувалося донорами на сто відсотків, і з 23-го року це фінансується у співвідношенні 20 на 80. Тобто вкладена одна гривня з боку держави дає 4 гривні з боку донорів. Тобто зараз 20 на 80, і, в принципі, наступні перемовини будуть вестися саме в цьому співвідношенні – 20 на 80, а не 50 на 50, як раніше. Тобто це дало нам змогу вивільнити кошти і направити їх, наприклад, на програму "ГрінДІМ" якусь частку невеличку.

Потім ми запустили дві програми – "ВідновиДІМ" "ГрінДІМ". Значить, із-за того, що ми перевели, змінили ставки співіснування 20 на 80, це дало нам змогу запустити знову, відновити прийом заявок по пакетах наших, по програмі "Енергодім" пакет суперлайт, ми його називаємо пакет "А" і "Б". І ми також у двічі зменшили власний внесок в ОСББ. До цього він становив 20 відсотків для пакету комплексного і 40 відсотків для пакету легкого, там, де інженерні мережі можна модернізувати. Наразі це 10 відсотків для пакету комплексного і 20 відсотків, власне, внесок обов'язковий бенефіціарів для модернізації інженерних систем.

Також цього літа за допомогою також членів комітету, в якому ми зараз знаходимося, було включено ОСББ до переліку отримувачів пільгових кредитів по програмі "5-7-9", але тут є обмеження, які заважають нашим бенефіціарам брати ці кредити, тому що там лише на один рік ставка пільгова і лише для програми "ГрінДІМ" це за такою вказівкою розпорядника коштів

Міністерства економіки було зроблено, тому, в принципі, не багато хто з бенефіціарів може отримати ці кредити. І фактично їх видає аж два банки, це один комерційний банк, а один державний банк, всі інші...

ГОЛОВУЮЧИЙ. А які це банки?

ФАРЕНЮК Є.Г. Це "Глобус" банк та "Сенс Банк". Інші, на жаль, не кредитують.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колишній "Альфа".

ФАРЕНЮК Є.Г. Так. На жаль, ці обмеження дуже заважають нашим бенефіціарам швидше впроваджувати всі заходи, тому що ми розуміємо, що для масштабізації потрібна саме фінансова спроможність людей для того, щоб це реалізувати.

Можна наступний слайд. Які в нас плани на рік, на наступний рік? Довести до кінця всі ці проекти, які в нас є в кейсах. Тобто всі проекти, які в нас зараз приймають участь в програмі "Енергодім", по нашим оцінкам це буде 650 реалізованих проектів повністю по програмі "Енергодім", 1000 проектів буде багатоквартирних будинків зроблено по програмі "Відновлення" і 200 реалізованих проектів по програмі "ГрінДІМ". Чому 200? Тому що... Наступний слайд, будь ласка. У нас наразі поповнився статутний капітал останній раз так значно це був 19-й рік. Також було 100 мільйонів в кінці 20-го, початку 21-го року. Але фактично після цього ми працюємо коштами донорів. І тому в нас є обмежені фінансові можливості, кошти резервуються під ті проекти, які в нас є, і нові заявки можна приймати в обмеженій кількості. Фактично це може бути до 100 заявок по програмі "Енергодім" там, де впроваджуються енергоефективні заходи і також десь 100-150 заявок по програмі "ГрінДІМ", тобто це все. Тому, саме тому в нас по програмі "ГрінДІМ" ми її фінансуємо наразі з нашого статутного капіталу

за рахунок перерозподілених коштів. Тут у нас руки, до речі, розв'язані, ми не зв'язані грантовими договорами, але ми, так би мовити, зробили таку вузьку горловину, тому що, якщо ми її розширимо до всіх інших форм управління багатоквартирними будинками, то ми просто отримаємо таку кількість заявок, яку ми не зможемо фінансувати і забезпечити фінансами.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Окей. Можна питання тепер? Дякую вам за цю...

Перше. Наскільки я розумію, сьогодні у нас оце, що вузьке місце, це як там, ... (*Не чути*), чи, як називається, у вас не кількість заявок, що у вас їх мало є, не технічна спроможність реалізувати проекти, а саме наявність фінансового ресурсу.

ФАРЕНЮК Є.Г. Саме так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це на першому місці. Окей.

І, наскільки я розумію, з того, що я бачу, з цих підсумків, які тут були написані, це вже 170 тисяч сімей скористалися взагалі результатами всіх програм, які існують, це вже десь близько пів мільйона українців, наскільки я розумію.

ФАРЕНЮК Є.Г. Саме так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це вже більш-менш той етап, який вже, скажемо так, помітний. Все одно у нас домогосподарств набагато більше, але це вже певна цифра, яка вже на певний масштаб виводить. Тому, на мою думку, треба намагатися продовжувати і розширювати, звичайно, роботу тут.

Прошу, Олексій Кучеренко.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Дякую.

Я спробую повільно і так, щоб було зрозуміло всім. По-перше, я не ворог ОСББ, енергоефективності, утепленню, альтернативі і так далі, мене турбує в першу чергу одне, що, на жаль, і це не до вас претензія, ми дуже повільно рухаємося, враховуючи, що тенденція на підвищення цін, тарифів на ресурси, а у нас, якщо взяти відсоток охопленого житла, він достатньо мізерний, давайте будемо реалістами. По суті, ми до цих пір говоримо про якісь пілотні проєкти, про якусь невелику базу. Тому з точки зору і державних управлінців, а не бізнесменів, ми з вами мусимо задавати одне питання, що треба зробити, щоб максимально масштабувати цей процес, враховуючи помилки, прорахунки і все, от масштабувати. Бо у нас цих багатоквартирних будинків мінімум зараз обліковується, думаю, 120 тисяч, їх же було 180, зараз, ну, вони там постійно переглядають критерії, ну, 100 тисяч, а ми сьогодні говоримо про сотні, а не про тисячі. Це для всіх колег, щоб всі зрозуміли, про що йдеться мова.

Тепер друге. Скажіть, будь ласка, я, наскільки розумію, "Енергодім" – це комплексна енергоефективність, це в першу чергу проєкти, пов'язані з енергоефективністю будівель. Є лайт – це, ну, не до кінця там, тобто без утеплення стінок може бути, без дахів. Комплексний – це взагалі комплексний, це достатньо коштовний, наскільки я розумію, і їх дуже небагато.

ФАРЕНЮК Є.Г. Навпаки, у нас пакетів комплексних...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. На яких умовах?

ФАРЕНЮК Є.Г. ...більше, ніж пакетів легких.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. А чому?

ФАРЕНЮК Є.Г. Тому що там грант вищий, там 70 відсотків, а для легкого – 60.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. А, тобто, по суті, ви фонд, ну, тобто і держава, і донори беруть на себе 70 відсотків відшкодування, а 30 мають зібрати ось ці, організовані, як ви називаєте. Тут, Максим, дуже принципове питання. Умовно, ОСББ, ЖБК, вони знають, куди ходити. Вони йдуть в місто, там ще одну програму вони, 70 на 30, місцеву. Якщо ти порахуєш 70 з міста на ці 30, то це буде, що вони ще 20... скільки там? Ну, 21 відсоток вони доберуть, тобто всього за 90 відсотків грантової допомоги вони 10 відсотками собі вирішують комплексне питання. Я перед ними капелюха знімаю, бо я сам так хочу, я думаю, як і всі. Але, звертаю увагу: тобто ми їм профінансували 90 відсотків, і вони навіть не в кредит полізли, а вони йдуть, там, ну, потім з платежів вони гасять, да, по суті справи?

Дивіться, якщо в нас така потужна держава і може собі це дозволити, хоча я можу арифметику елементарну навести, а давайте таку суму порахуємо на 100 тисяч, і ми не побачимо цього. Але, як мінімум, я задаю питання, чому тільки ОСББ і ЖБК? А що заважає муніципалітету? Бо, ще раз пояснюю, люди, які живуть в будинках, де організовано ОСББ, абсолютно нічим в правовому полі не відрізняються від людей з будинками без ОСББ, тобто від слова абсолютно. ОСББ не є власник, не є балансоутримувач, не є надавач послуг. Це просто, ну, от збори, просто збори, які вони провели.

І тому, я хочу сказати, мене це турбує дуже серйозно. Розумію, що тут з міністерством треба говорити, профільним, яке це має відобразити в житловій політиці. Я і буду говорити, я вже мав розмову з Кулебою. Тому і наполягаю на негайній зустрічі з ним, щоб його позицію отримати, і так само, як і профільний зам, нарешті має з'явитись.

І тепер ще одне. Скажіть, будь ласка, я так розумію, що ви останнім часом пішли в цю програму, як вона, "ГрінДІМ", це встановлення виключно сонця, але в комплексі, це правильно абсолютно. Розумієте, да. Бо що нам

дає сонце без... АКБ без сонця, розумієте. Тобто люди тоді мережу навантажують, коли в мережі немає потужності, всі увімкнулися. Вони навантажують мережу, заряджають батарейки, які ми їм, вибачте, на шару встановили, і потім кажуть: ми такі потужні. Я одразу задаю питання. Я, Кучеренко Олексій Юрійович, Вікторія Олександрівна, від вас беру так само право сказати, бо ви так само в індивідуальному будинку проживаєте, скажіть, будь ласка, а можна мені як приватній особі так само до вас звернутися, щоб ви мені профінансували 70, потім ще хтось... Коротше, щоб мені 90 відсотків хтось подарував на сонячну станцію, я 10, так і бути, заплачу. Вікторія, ви теж заплатите, правильно? Ми ж з вами заплатимо. За 10 відсотків ми ж купимо цю станцію, це нормально, і все по державній програмі. І погодьтеся, що я в правовому плані нічим не відрізняюся від тих мешканців, які це роблять.

Я до чого звертаю увагу, не стільки до вас, скільки до уряду. Що є, м'яко кажучи, якась незручність, перекіс такий. І всі заплющують очі і роблять вигляд, що не розуміють, про що я кажу. Тому до вас з повагою, до батька привіт. Бо я поясню, батько пана Єгора багаторічний керівник інституту НДІБК, яка єдина інституція, яка знала все про багатоквартирні будинки і розробляла ці проєкти. Тому я радий, що у вас так рухається. А увагу колег звертаю на те, що певна база, певний механізм і дуже позитивні накопичення, але масштабування таких темпів, що не про які ринкові ціни і тарифи на газ, на тепло і на електроенергію ми в цих невідремнтованих будинках, де проживають мільйони наших українців, ніякої мови бути і не може. І тому тут коло замкнеться, розумієте, і будемо далі казки розповідати про стовідсоткову осебезацію, яка просто ні до чого не призведе. Андрій Михайлович дуже добре знає яка різниця між бажанням ринкову ціну застосувати, коли ти не у владі, і реальною спроможністю, коли ти у владі.

Дякую за увагу.

ФАРЕНЮК Є.Г. Дякую. Можна?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Спасибі.

Так, прошу, коротенько тільки.

ФАРЕНЮК Є.Г. Так коротенько.

Олексій Юрійович, щодо монетизації, ви абсолютно праві, що це стосується питання реформування житлової політики, для масштабізації потрібно залучити всі верстви населення, це ми розуміємо дуже добре. Це по-перше.

По-друге, для того, щоби все ж таки вирішити питання фінансової спроможності, треба запускати одночасно декілька механізмів, це повинен бути трикутник, в основі якого лежить грант від Фонду енергоефективності, інша сторона трикутника – це фонд... це кредит, пільговий кредит від інституції, яка видає, може видавати кредити для ОСББ. І зараз ми ведемо перемовини успішні, я сподіваюся, вони втіляться в життя, щодо видачі кредитів пільгових для ОСББ через фонд декарбонізації, тому що ми дійсно в одній екосистемі.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. *(Не чути)*

ФАРЕНЮК Є.Г. Ну, зараз змінюється порядок.

І третя...

ГРИБ В.О. *(Не чути)*

ФАРЕНЮК Є.Г. Да, да.

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Знайдуть, знайдуть.

ФАРЕНЮК Є.Г. Ми знайдемо.

І третє – це допомога, залучення органів місцевого самоврядування. Вони повинні бути зацікавлені в тому, щоби підтримувати ці проєкти і надавати також помірну допомогу у вигляді або 10 відсотків, або розробки там проєктної документації і розроблення енерго...

КУЧЕРЕНКО О.Ю. Десять секунд, закінчую, взагалі більше мовчу.

Для колег спеціально. А моя принципова позиція, що органи місцевого самоврядування мають не на добровільних засадах це робити, а на добровільно-примусових. Бо зробили певні помилки і дозволили їм списати цей фонд. А якби він в них був і їх примусити державною програмою, яку ми доручали зробити уряду і міністерству профільному, то тоді би ОМСи не гербарії ці, не фонтани і не мости, розумієте, робили, а вкладали би гроші туди. Ось це моя принципова позиція.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Спасибі.

Давайте, Інна Романівна Совсун, Вікторія Олександрівна Гриб і Максим Миколайович Хлапук.

Я зразу хочу сказати, в нас ще є наступні питання, ми по часу трохи затягнули, тому наступні питання вже перенесемо на наступний комітет. Якщо у нас хтось є, чекає, то вже сьогодні не буде, бо по цьому ми вже трошки перебрали часу. Видно, дискусія у нас досить цікава.

Прошу, Інно Романівно.

СОВСУН І.Р. Дякую за слово. Я перепрошую, що я без відео. У мене, як це не іронічно, немає світла, я економлю заряд гаджетів.

Сгоре, у мене таке запитання. Ви сказали про те, що проблема зараз з фінансуванням на 2025 рік, а можете детальніше сказати, яка є ситуація, що у вас по залишках? І це на наступний рік немає фінансування українського внеску чи європейського?

І я пам'ятаю, ми тоді робили звернення до європейців про те, щоб вони продовжили фінансування, зважаючи на те, що український бюджет не може це фінансувати зараз. Чи був якийсь фідбек до вас? Чи яким чином ви бачите вирішення цієї проблеми для того, щоб забезпечити ресурси для фонду на наступний рік? І що ми як комітет можемо зробити для цього?

ФАРЕНЮК Є.Г. Дякую, пані Інно.

На презентації я показував, що у нас залишилося резервів приблизно на 150 заявок по програмі "ГрінДІМ" і 100 заявок по програмі "Енергодім". Ну ВідновиДІМ я виношу за дужки, тому що там в принципі у нас теж є певна сума коштів, але вона точно реалізується, тому що ми бачимо це по динаміці. Це й усе. І фактично на наступний рік ми можемо прийняти до 250 заявок разом по цих двох програмах. І кошти, якщо будуть такі темпи, як продемонстровано на графіку, то кошти фізично закінчуються в червні 2026 року. Якщо не буде поповнення статутного капіталу, наприклад, в 2025 році, ну вже фактично проголосовано Закон про держбюджет України, ми просто доведемо до кінця ті проекти, які у нас наразі є, прийемо ці 250 заявок і зупинимося, будемо їх реалізовувати, частину, вже в 2026 році. Якщо в 26-му не буде прийнято, знову буде нуль, ну тоді ми просто зупиняємося в 2026 році і жодної заявки не приймаємо. Ситуація така.

Що ми робимо? Зараз ведуться перемовини. Ми знаємо, що Віцепрем'єр або сьогодні мав зустрітися з Амбасадором ЄС в Україні пані Катаріною Матерновою, де вони обговорювали цю ситуацію. Цю ситуацію доведено до всіх сторін, тобто до наших донорів, до профільного міністерства, вони володіють цією ситуацією. Але ще є договір співфінансування, міжурядовий договір EU4You, EU4You 2, який завершується також у березні 2026 року. Відповідно він має бути або продовжений, або заключений новий договір про співфінансування, тому що кошти за проекти, дійсно, вони великі, середня вартість термомодернізації комплексної коштує 20 мільйонів гривень. Окей, ми компенсуємо 15

мільйонів. Тобто це досить велике фінансове навантаження і на людей, і на бюджет країни, тому має бути співфінансування. Ми пропонуємо 20 на 80, перемовини йдуть, ситуація така.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Вікторія Олександрівна Гриб, прошу.

ГРИБ В.О. Частково пан Єгор вже відповів на запитання, яке в мене було. Я хотіла б тільки подякувати саме йому, тому що саме тоді, коли він очолив цей фонд, у нас почався рух. До цього фонд працював дуже неефективно, там постійно були якісь проблеми. Тому що ті люди, які подавали заявки, не могли виконати тих критеріїв, не відповідали, які були.

Але я все ж таки хотіла б, пане Єгор, задати вам ще питання. Чи пов'язано те, що у нас зараз не вистачає коштів від донорів саме з тим, що ми змінили ці правила гри? Вони залишилися незадовільні чи там, можливо, просто фінансують вони зараз інші програми? І чи є у вас можливість розраховувати на Facility Plan, який будуть надавати нам, я сподіваюся, європейці?

Дякую.

ФАРЕНЮК Є.Г. Дякую, пані Вікторія.

Щодо задоволення донорів, ми не чули жодного разу зауважень щодо діяльності фонду і незадоволеності з їх боку. Навпаки, вони вважають, що зараз все працює досить ефективно. Вони готові продовжувати співфінансувати проекти, але у них є одна невеличка вимога: зобов'язання України щодо власного внеску держави в поповнення статутного капіталу фонду. Саме в цьому є проблема і перепона, те, що ми бачимо. Якщо це буде зроблено, я думаю, що продовження угоди це просто буде питання технічне, питання часу, коли вона буде заключена на наступні декілька років.

ГРИБ В.О. А з приводу Facility все ж таки Plan. Можливо, з того плану взяти оце співфінансування, якщо в Україні зараз немає грошей, ми ж розуміємо, ми живемо зараз на кошти партнерів. Чи це можливо, чи ні?

ФАРЕНЮК Є.Г. Юридично це можливо, там Фонд енергоефективності разом із Держагенцією енергоефективності і разом з Міністерством енергетики зазначені в цьому Facility Plan. Тобто теоретично, юридично, технічно це можливо. Це питання, я думаю, політичного вже рівня, політичних перемовин.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дякую.

Прошу, Максим Миколайович Хлапук.

ХЛАПУК М.М. Ганна Володимирівна, у мене питання до вас, я спочатку зі скепсисом поставився до ваших слів про те, що це єдина енергосистема, оскільки це два різні ланцюжки екосистеми і два різні джерела фінансування. Зараз чого я побачив завдяки вашим колегам презентацію, те, що в одному фонді є кошти в достатній сумі і невелика кількість проєктів, в іншому фонді є достатня кількість проєктів, але немає коштів...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Поки що є ще.

ХЛАПУК М.М. Вони вичерпуються і вони будуть вичерпані.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І там, думаю, вичерпуються і будуть вичерпані також.

ХЛАПУК М.М. Так. Крім того, ми бачимо, що за однієї моделі на одну українську гривню донори дають ще 4 гривні, за моделі фінансування 20-80

це справді дуже був успішний кейс. Готові давати, принаймні декларується, вже дуже добре.

Пані Ганно скажіть, будь ласка, а чи є якісь моделі, щоби ті, можливо, надходження, які йдуть у фонд, частково фінансували проєкти, які веде Фонд енергоефективності? Дякую.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Це була головна умова, щоб ми ніяк не пересікалися. Взагалі створення фонду декарбонізації у 2023 році, це обов'язкова була умова, щоб ми взагалі ніяк не перетиналися. Чому для цього було створені ще...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Запитання скоріше не в цьому, запитання в іншому було. Чи кошти, які приходять в цей фонд, можна трошки направити сюди.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. А зараз ми про це і говоримо, що ми...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Те, що ви не пересікаєтесь, це ми розуміємо.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Так ми це і зробили, ми вже розробили і проєкт, що ми збираємося робити це, якраз воно нам, і це дуже класно. Тому що банки тим паче зараз не встигають зі своїми кредитними продуктами, дійсно, самий активний зараз Сенс Банк, у нас також саме в перемовинах ...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дивіться, ми не про Сенс Банк зараз.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. І ми зараз і направляємо їм якраз для того, щоб профінансувати ОСББ і ЖБК для того, щоб це кредитне плече...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Певна сума коштів, скільки планується направити?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Скільки, у них зараз проєктів зарезервовано – 1 мільярд. Ми вже були в Фонді енергоефективності, передивилися всі їх проєкти, вже 50 відібрали. Ми готові зараз, от прямо в нас 200...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Скільки планується направити, чи ще невідомо?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Стільки, скільки в них буде готово. Ми зараз бачили 50 заявок.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну, орієнтир.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Всього 50. Ну, у нас от 187 мільйонів просто так лежать, ми їх можемо завтра вже...

ГОЛОВУЮЧИЙ. 180 мільйонів приблизно може бути перенаправлено. Так?

ФАРЕНЮК Є.Г. Це не в статутний капітал, це ...*(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Позикою якоюсь.

ФАРЕНЮК Є.Г. Це, да, це кредити для ОСББ.

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Ми самим людям даємо ці кредити.

_____. Через вас чи окремо?

ЗАМАЗЄЄВА Г.В. Ні. Ми напряму фінансуємо ОСББ, а потім вони нам повертають частково ці кошти, а хвіст залишається у ОСББ, вони там їх

ще два роки будуть погашати. Людям це класне навантаження, нам теж зручно. Це коротко, це така програма. Да, ми готові, і гроші для цього є.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Окей. Добре. Дякую. Зрозуміло.

СОВСУН І.Р. Я перепрошую, пане голову.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу, да, Інна Романівна. Вам слово.

СОВСУН І.Р. Перевага Фонду енергоефективності, що в них є зрозумілі процедури відбору, є правила, які вже як би виправдали себе, які показали, що вони працюють. А я поки що не зрозуміла, чесно кажучи, за яким принципом відбираються проекти в фонді декарбонізації. Я зрозуміла, як туди заходять гроші, я не зрозуміла, як вони виходять. З Фонду енергоефективності я розумію, як гроші виходять, проблема – як зараз їх туди завести. Я би сказала, що тут ось так прописати ситуацію найкраще. Тому питання по тому, як відбираються проекти по фонду декарбонізації, чесно, в мене залишається.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну, для цього всього треба додати одну фразу, що один фонд працює скільки років? П'ять років. А другий фонд працює два місяці. І тоді картинка буде повна.

Все, що ви сказали, правда, мабуть, але трошки неповна. А тепер, якщо ще додати, до це працює два місяці, то вона буде повною. Тому що, очевидно, що за два місяці не можна показати того всього з точки зору навіть техніки роботи фонду, як з точки зору цього. Але ми для того і спілкуємося, щоби максимальна була прозорість роботи. І, безумовно, ми хочемо, щоби два фонди працювали максимально ефективно і прозоро і тому будемо задавати питання, будемо просити інформацію. Я думаю, що з цим не повинно бути ніяких проблем і будемо комунікувати.

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Але з чим я ще згоден, буквально остання репліка, майже фінальна, що коли є можливість закласти на щось одну гривню, а чотири додадуть партнери, то цей мультиплікатор, він очевидний, і знайти якісь, не знаю, додаткові 100, 200, 300 мільйонів гривень, щоб додати і на 200 мільйонів гривень отримати ще 800 і мати мільярд на проєкти, ну, це розумно, це якби навіть, мені здається, очевидно і дуже логічно. Тому давайте разом. Я готовий таку ініціативу як підтримати, так і очолити, і стукати в Мінфін, стукати в Кабмін з простою, зрозумілою як би логікою, яка, думаю, буде зрозуміла всім. І можна навіть на "годині запитань до Уряду" теж ту ідею піднімати і цей... Тому що тут вирішуються питання, і переселенців може вирішуватись питання, і енергетичної незалежності будинків може вирішуватись питання, багато класних проєктів.

І вже точно наостанок. Я би хотів, щоб ви нас запросили на якийсь, може, щоб це було логістично зручно, але там, де досягнута велика економія, де ви вважаєте класні проєкти, і там, де відбудовано чи відремонтовано якісь будинки, житло для тих, хто взагалі виселялися, були переселенцями і змогли повернутися додому, далі жити. Мабуть, це якісь або деокуповані території, можливо, або від якихось ракетних ударів постраждали, щоб побачити також на власні очі. Бо коли бачиш на власні очі, тоді серце твоє більше болить за цю проблему, а голова більше хоче вирішити цю проблему. Тому було би добре, якби ми організували і десь поїхали, подивилися, як це все працює. Тим більше у нас є Сергій Козир, він сам обраний по Херсонщині і займається проблемами переселенців, тому, я думаю, що з тієї точки зору, як цю програму можна співмістити і накласти на вирішення проблем переселенців, мені здається, що це гарна можливість. Тому подумайте, кудись нас запросіть, ми би з радістю поїхали подивилися. І будемо стукати у

всі двері, щоб у нас точно такого не наступило, що у фонді немає коштів і тому програми зупиняються.

ФАРЕНЮК Є.Г. Обов'язково підготуємо таку програму, надішлемо вам найближчим часом.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Супер. Дякую вам.

Є ще в когось побажання, коментарі?

Якщо немає, то тоді ми будемо сьогодні завершувати комітет, ми трошки по цих всіх питаннях... Але те, що ми затягнули, нічого страшного, зате ми, здається, гарно їх проговорили, розібрали. Тому наступні питання, ми їх обов'язково розглянемо, вони носять такий більш робочий характер.

А сьогодні дякую всім за роботу комітету і засідання оголошую закритим. Спасибі. Дякую вам.